

Smaastykker.

1.

Nogle Efterretninger fra udenlandske Kilder om Danmark i Oldtiden.

Af Johannes Steenstrup.

Som bekjendt ere Efterretningerne fra Udlandet om Danmarks Rige i Oldtiden før Karl den Stores Tidsalder saare faa og lidet indholdsrige. Naar bortses fra de græske og romerske Forfattere fra Kejsertiden, ere omtrent de eneste Kilder, som give Oplysning om Danmark, de tvende Historikere fra det 6te Aarhundrede Procopius og Jordanes. Hertil kommer endvidere en lille, men interessant Efterretning hos Gregor af Tours, i Følge hvilken i Tiden mellem 512 og 520 under Kong Theuderichs Regjering hans Søn Theudebert paa den frisiske Kyst sejrrig overvandt Danskerne med deres Konge Chocilaic. Til denne Kamp maa der i Følge N. F. S. Grundtvigs Paavisning være sigtet i Beowulf-Kvadets Beretning om Kong Hygelacs Togt mod Merewioingas og om hans Død for deres Sværd¹⁾. Efter den Tid er der atter Taushed, og først i det 8de Aarh. dukker en enkelt Notits op i frankiske Kilder. Herhen hører saaledes Efterretningen om, at ved Tiden 700 Willibrord drog til Danmark og at Kongen Ongendus tog venligt imod ham og lod ham prædike, medens han dog selv ikke vilde ændre sin Tro; ved sin Bortrejse medtog Willibrord 30 Dreng, som han havde ladet opdrage i Kristendommen og døbe²⁾. Derpaa tie Kilderne paany, indtil Karl den Stores Kampe med Saxerne

¹⁾ Jfr. Munch, Norske Folks Historie I. 1. 51; Schiern i Annaler f. N. Oldkyndighed 1858. 5.

²⁾ A. D. Jørgensen, den nordiske Kirkes Grundlæggelse 77.

begynde og indtil de Danske drives med ind i disse, især efter at Widukind er flygtet til den danske Kong Sigfred. Vi faa da de første nøjagtige Oplysninger fra Udlandet om vort Lands Konger og dets Regjering. Ved disse skal der her ikke dvæles, men vi tør dog maaske henlede Opmærksomheden paa nogle for kort siden fremkomne Bidrag til hin Tids Historie, hvilke ere blevne oversete og ladte ubenyttede af nyere danske Forskere. Det er nogle Poesier, skrevne af de to Digtere, som Karl den Store havde medbragt fra Italien, Paulus Diaconus og Petrus fra Pisa¹⁾; man har i dem et Udtryk for, hvor megen Opmærksomhed den danske Nation havde vakt hos Frankerne, efter at de nu vare komne i mere direkte Forbindelse med den. Vi gjøre Bekjendtskab med et Digt, skrevet til Paulus af Petrus i Karl den Stores Navn, hvori han ønsker Paulus til Lykke i Anledning af, at han har besluttet sig til at blive i det frankiske Rige. Petrus omtaler her tre Slags Pinsler, mellem hvilke Kong Karl i en Spøg havde overladt ham Valget, nemlig enten at kastes i Lænker eller at sættes i et skummelt Fængsel eller at bevæge Kong Sigfred til at antage Troen²⁾. Herpaa svarer da Paulus i et andet Digt, hvori han omtaler Sigfred med megen Foragt, som om han var et vildt Dyr, der herskede over andre vilde Dyr. I øvrigt er han ikke i Tvivl om, at den danske Konge i sin Frygt for Karl ikke vilde krumme et Haar paa Petrus's eller hans Ledsageres Hoved, men at han vilde lade sig døbe; i modsat Fald skulde Petrus føre ham med Hænderne bundne paa Ryggen frem for Karls Throne, idet Thonar og Waten (Thor og Odin) vilde lade ham i Stikken³⁾.

¹⁾ E. Dümmler har meddelt dem i Haupt's Zeitschrift für deutsches Alterthum, Bd. XII. 446 f. Jfr. Abel, Karl der Grosze I. 350.

²⁾ S. 452: aut si pompiferi Sigifrit perpendere uultum
impia pestiferi nunc regni scepra tenentis,
ut valeas illum sacro perfundere fonte,
uis, qui te cernens uita spoliabit et arte.

³⁾ S. 453: si satagam Sigifrid truculentum cernere uultum,
uix perpendo aliquod utilitatis opus.
ille caret Latiis indocto corde loquellis,
illius est minime cognita lingua mihi.

Mit Hovedformaal ved disse Bemærkninger er dog at pege hen paa en Beretning om et Tog af de Danske til Frankeriget, hvorpaa jeg er bleven opmærksom ved at læse de ældste Hertuger af Champagnes Historie. Man synes at have oversat denne Kilde i de fleste nyere Skrifter, hvori der ellers gjøres Rede for Efterretningerne om de Danske før Karolingertiden (saaledes hos Munch, N. Folks Historie I. 1. 51 f., N. M. Petersen, Danmarks Historie i Hedenold, 2det Oplag, II. 220, Joh. Steenstrup, Normannerne I. 11), og dog findes der allerede hos Suhm og nogle andre Forfattere (hvor om strax skal tales) en ganske vist meget forvirret og urigtig Notits derom.

Efterretningen findes hos Digteren Venantius Fortunatus, der er født i Italien og som 565 kom til Gallien til Kong Sigeberts Hof, hvor man fandt megen Behag i hans rhetoriske Poesi og hvor de fornemme Herrer og Bisper satte Pris paa at faa et Æredigt fra hans Haand. Som en af disse Mæcener efter Tidens Smag kan nævnes Lupus, den ældste os bekjendte Hertug af Champagne. Ved Hertug forstodes paa de Tider en Embedsmand, som ikke var meget forskjellig fra en Greve, skønt han havde Myndighed over et større Landomraade end denne; han var som Greven Øvrighedsperson og tildels Dommer, men fremfor Alt var han militær Høvding. Efter Sigeberts Død, da Childebert I endnu var mindreaarig, stillede Lupus sig paa Enken Brunhildes Parti, hvorfor han maatte udholde haarde Kampe, og man berøvede ham hans Hertugdømme (581). Senere kom han dog tilbage til Austrasien, hvor han døde (før Aar 596)¹⁾.

Venantius blev som sagt beskyttet af Hertug Lupus, og denne hædredes da til Gengjæld i hans Vers. I et af de to

simia setiferumue brutum pecus esse putabor
deridetque meum stulta caterua caput
sin minus, adueniat manibus post terga reuinetis,
nec illi auxilio Thonar et Waten erunt

¹⁾ Jfr. H. d'Arbois de Jubainville, Historie des ducs et des comtes de Champagne I. 21 f. Fauriel, Histoire de la Gaule méridionale II. 225.

Digte, som ere bevarede¹⁾, hedder det saaledes: Du er i Dyder og Evner den vise Scipio, den kloge Cato, den lykkelige Pompeius og fører Rom tilbage mellem os. Du forener i Dig den romerske Nations gamle Dyder, i Krigen har Du dens Mod, i Freden er Du den gode Rets Forsvarer. Du støtter Dig paa to Magter, paa Vaabnene og paa Lovene, og Lykke og Held, som komme ovenfra, have opmuntret Dine krigerske Fuldkommenheder. Saxerne og de Danske, som bleve saa hurtigt slagne af Dig, ere Vidner herom. Hvor Bordaa ruller sit bugtede Løb, faldt den fjendtlige Hær. Den halve Krigerskare adlød da Dine Bud, og den sejrede med Rette, eftersom den lød Dine Befalinger. Dit Legeme blev badet af Sved under Jærnbrynjens Vægt, men Du sejrede trods den Støvsy, som indhyllede Dig. Idet Du drev den flygtende Hær foran Dig, slog Du den lige indtil Lougonas klare Vande satte Grændsen. De træge Bølger bleve da Gravsted for de Flygtende. Lykkelige Hærfører, for hvem selv Bølgerne gaa i Kamp²⁾!

Dette Digt er skrevet mellem 565, da Venantius, som alt sagt, kom til Gallien, og 575, da Kong Sigebert blev myrdet. Paa denne Tid eller noget forinden har der altsaa staaet en Kamp mellem Frankerne og de forenede Danske og Saxer, og Hertugen har anført den ene Del af Hæren. Man har hidtil antaget, at Slaget stod ved Oder eller ved Lahn, men det kan

¹⁾ Disse Digte findes i Venantii Fortunati Opera omnia, ed. Luchi, S. 231 f. Bouquet, Historiens de France II. 514 f. De Jubainville l. c. 430 f.

²⁾ Quæ tibi sit virtus cum prosperitate superna,
Saxonis et Dani gens cito victa probat.
Bordaa quo fluvijs sinuoso gurgite currit,
hic adversa acies te duce cæsa ruit.
Dimidium vestris jussis tunc paruit agmen.
Quam merito vincit qui tua jussa facit.
Ferratæ tunicæ sudasti pondere victor,
et sub pulvere nube coruscus eras.
Tamque diu pugnas acie fugiente secutus,
Laugona dum vitreis terminus esset aquis.
Qui fugiebat iners amnis dedit ille: sepulchrum
pro duce felici flumina bella gerunt.

aabenbart ikke være rigtigt. Floden Bordaa kan næppe være nogen anden end den nuværende Bordau i Vestfrisland, der bar dette Navn allerede den Gang Bonifacius prædikede i disse Egne og blev dræbt her¹⁾, og Lougona er da vistnok den ikke langt herfra flydende Loubach eller Louwers, der er Grænseflod mellem Vestfrisland og Groningen²⁾. Denne Kamp med de Danske har altsaa staaet ikke langt fra de Kyster (Chattuarernes Lande ved Rhin og Maas), paa hvilke Kampen mellem Hagleik og Frankerne fandt Sted i Begyndelsen af Aarhundredet.

Suhm har, som alt sagt, en Notits om Kampen med Hertug Lupus, men han henlægger den urigtigt til Eder-Floden, som falder i Fulda. Han nævner desuden umiddelbart forinden Følgende om en Kamp mellem Kong Chlotar og den britiske Greve Chonober og Chlotars egen Søn Chramnus: „ved den Leilighed tænker jeg, at Danske og Svenske ere og i Bretagne blevne overvundne, hvad enten de alene ere komne der for at røve eller og for at hjælpe Britterne imod Frankernes tiltagende Magt“³⁾. Uagtet denne Efterretning herfra er gaaet over til Depping, *Expéditions des Normands* (nouv. édit., S. 61) og til N. M. Petersens Oversættelse af denne Bog (S. 126), har jeg ikke i nogen Kilde kunnet finde Hjemmel for denne Beretning, og de Citater, som Suhm anfører i Slutningen af det vedkommende Stykke, udsige næppe Noget herom, saa at man vist ikke gjør Suhm Uret i at antage, at hans Meddelelse herom, ligesom saa meget andet i første Bind af hans *Danmarks Historie*, alene bygger paa hans „jeg tænker“.

¹⁾ Pertz, *Scriptores* I. 326 (Ann. Mettenses): (735) Karolus . . ad Wistriamchi et Westrachia insulas pervenit. Super Bordinem vero fluvium castra ponens etc. II. 350 (Vita S. Bonifacii): secus ripam fluminis quod dicitur Bordne quod est in confinibus eorum qui rustica dicuntur lingua Ostor- et Westeraêche . . erexit tentoria.

²⁾ Pertz II. 380 (Vita S. Willehadi): transivit fluvium Loveke. Jfr. Waitz, *deutsche Verfassungsgeschichte* III. 109 f.

³⁾ *Historie af Danmark*. I. 402.